

УДК 811.161.2'243:378.018.43.013.42.016

СОЦІАЛЬНЕ ЗААНГАЖУВАННЯ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО СИНХРОННОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Олена Січенко

*Методичний центр української мови
Канадський інститут українських студій
Пембіна Хол 4-60
Альбертський університет
Едмонтон, Альберта
T6G 2N8, Канада
ел. пошта : sivachen@ualberta.ca*

Алла Недашківська

*Відділ сучасних мов та культурології
Альбертський університет
200 Arts і Конвокейшн Хол
Едмонтон, Альберта
T6G 2E4, Канада
ел. пошта : alla.nedashkivska@ualberta.ca*

У статті досліджується сприймання студентами їхнього заангажування у процесі вивчення української мови як іноземної. Беручи до уваги контекст дистанційного синхронного навчання, спричиненого пандемією COVID-19, увага зосереджена на соціальному заангажуванні, категорії, яка раніше не вивчалася, але є актуальною для досліджуваного контексту.

Аналіз спирається на відомі в науковій літературі принципи заангажування, у межах яких цей концепт розглядається як те, що саме учні виконують, говорять, думають, відчувають і роблять і, також, які зусилля вони докладають до процесу навчання. Ми розглядаємо заангажування як енергію, яку учні витрачають на досягнення навчальних цілей та академічних успіхів[8]. Поняття “заангажування” є багаторівневим і включає поведінковий, емоційний, когнітивний [2] та агентивний [10; 11] рівні. В умовах дистанційного навчання категорія соціального заангажування виявилася важливою [15], що і зумовило мету та актуальність цієї статті.

Предметом дослідження є студенти на початковому, середньому та вищому рівнях вивчення української мови як іноземної у ВНЗ Канади. Вибірка включає відповіді 23 респондентів, які взяли участь в онлайн опитуванні з метою вивчення рівнів заангажування студентів.

Якісний аналіз, зосереджений на категорії соціального заангажування, включасобговорення двох підкатегорій: соціальна комунікація та соціальний зв'язок. Отримані результати вказують на актуальність цих концептів не лише для дистанційного навчання, а й в контексті навчання іноземних мов за допомогою технологій. Стаття також пропонує деякі практичні рекомендації, які можуть допомогти викладачам іноземних мов активізувати соціальне заангажування у їхніх програмах.

Ключові слова: навчання української мови, українська мова як іноземна, соціальне заангажування/залучення, дистанційне синхронне навчання.

DOI:

Постановка проблеми. Внаслідок пандемії COVID-19 навесні 2020 року заклади освіти у багатьох країнах були змушені перейти на дистанційне навчання. Цей раптовий, викликаний надзвичайними обставинами, перехід перш за все носив практичний характер і не завжди мав наукове обґрунтування. У загальному, поради

викладачам ВНЗ під час вебінарів і тренінгів на той час зводилися до наступного – знайдіть зручне місце і створіть обліковий запис у Zoom [4]. Перехід на дистанційне навчання, безумовно, був складним. У багатьох випадках він створював перешкоди для безперервного навчального процесу та ставив викладачів і студентів в умови, коли потрібно було швидко адаптуватися до нових реалій. Перехід на цю модель змусив багатьох із нас вчитися на ходу, без можливості попереднього детального ознайомлення з раніше напрацьованими методиками дистанційного навчання. У той же час, перехід на дистанційну модель став рушійною силою у дослідженні потенціалу цифрових технологій у ділянці освіти, розширивши тим самим наші знання про організацію навчального процесу за допомогою новітніх технологій.

Наразі можна з упевненістю сказати, що після двох років «дистанційки» ми бачимо значні зрушення у нашому уявленні про роль технологій у навчанні та викладанні. Багато науковців позитивно сприйняли ідею дистанційного навчання і продовжують досліджувати можливості та умови його подальшого впровадження в освітній процес. Наша стаття є внеском у цю ділянку, зокрема у дистанційне навчання української мови як іноземної. Це дослідження є продовженням нашого більшого проєкту, метою якого було вивчення питань заангажування/ залучення/ участь/ активність/ зацікавлення (англійською “engagement”) студентів у процесі дистанційного синхронного вивчення української як іноземної мови [15]. Наше зацікавлення цією темою було викликане спостереженнями за навчальним процесом та розмовами з викладачами, які вказували на низький рівень заангажування студентів в контексті дистанційного навчання під час пандемії. На думку викладачів, низький рівень заангажування був викликаний рядом причин, серед яких слабкий особистий зв'язок та майже відсутня комунікація між студентами та студентками і викладачами. Емпірично досліджуючи заангажування студентів під час дистанційного навчання української мови, нами була виявлена категорія соціального/комунікаційного заангажування (англійською “social engagement”), яка, на нашу думку, заслуговує окремого дослідження, аналіз та результати якого представлені у цій статті. Також, ми пропонуємо педагогічні рекомендації щодо того, як можна соціально заангажувати студентів у контексті дистанційного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття “заангажування” використовується в освітніх теоріях з моменту введення терміну Мозером і Макгоуеном [7]. Пізніші наукові дослідження вказують на багаторівневість цього поняття [8; 9; 10; 12], що є ключовим моментом для нашого дослідження. Ми розглядаємо заангажування у ширшому контексті, як те, що учні виконують, говорять, думають, відчують і роблять та які зусилля вони докладають під час навчання [8]. Таким чином, відповідно до концепції Ога-Балдвина, заангажування тісно пов'язане з процесами та діяльністю, які сприяють досягненню навчальних цілей.

Під час навчання іноземних мов заангажування включає комбінацію факторів, представлених у науковій літературі як поведінкові (англійською “behavioral”), емоційні (англійською “emotional”), когнітивні (англійською “cognitive”) та агентивні (англійською “agentic”), які тісно взаємопов'язані і впливають одне на одне [8]. У нашому попередньому більш загальному дослідженні [15] ми проаналізували заангажування на рівнях, які найчастіше обговорюються в науковій літературі: поведінкове, емоційне, когнітивне та агентивне. Ми розуміємо ці рівні таким чином:

– Поведінкове заангажування передбачає активну участь студентів під час за-

нять, а також в різноманітних позакласних академічних заходах та неакадемічних зібраннях [2].

– Емоційне заангажування пов’язане з різними реакціями студентів на викладачів, одногрупників або установи, які можуть впливати на їхнє бажання виконувати певні навчальні дії [2].

– Когнітивне заангажування - це зусилля, які докладають студенти для оволодіння знаннями, навичками та уміннями, передбаченими змістом того чи іншого курсу [2].

– Агентивне заангажування - це конструктивний внесок студентів в організацію навчального процесу [10; 11].

Наше попереднє дослідження також включало короткий огляд іншого рівня заангажування, соціального/ комунікаційного (англійською “social engagement”), який ми виділили в окрему категорію. Слід зауважити, що соціальне заангажування раніше не згадувалося в жодній з відомих нам моделей. Однак, на нашу думку, ця категорія є особливо важливою в контексті дистанційного навчання і заслуговує на більш детальне дослідження.

Соціальне заангажування тісно пов’язане з поняттям соціальної присутності в контексті онлайн-навчання.¹ Соціальна присутність визначається, як ступінь значущості людини у взаємодії з іншими людьми та значущості їхніх міжособистісних стосунків [14]; якісні характеристики людей в онлайн-середовищі, які проявляються через їхню мову та способи і засоби спілкування [6]; комунікаційний та емоційний зв’язок між співрозмовниками [3]; і здатність студентів проектувати себе комунікаційно та емоційно в колектив [3]. За Сатаром, соціальна присутність – це вміння встановлювати та підтримувати комунікаційні та емоційні зв’язки з іншими учасниками колективу та здатність проектувати себе як особистість у колектив [13]. У цьому дослідженні ми зосереджуємося на соціальній присутності не лише на занятті, але й поза його межами. Ми підкреслюємо не тільки актуальність, але й значення цього поняття в контексті дистанційного навчання.

Соціальне заангажування, яке тісно пов’язане з категорією емоційного заангажування, робить особливий наголос на спілкуванні та стосунках між студентами (Svalberg, 2009). Таким чином, соціальне заангажування визначається стосунками між студентами у процесі навчання. Ці стосунки передбачають уважне ставлення студентів до своїх одногрупників та навчання студентами один одного та в один одного [9], їхнє бажання працювати колективно над груповими проектами, включно з тими, які потребують тісної співпраці в позаурочний час.

Беручи до уваги зазначене вище, **метою цієї статті є:** 1) дослідити сприймання студентами соціального заангажування у процесі дистанційного синхронного

¹У цьому дослідженні ми чітко розрізняємо дистанційне синхронне та онлайн-навчання. Незважаючи на те, що навчання в обох форматах відбувається за допомогою цифрових технологій, онлайн-навчання відбувається асинхронно, а дистанційне - синхронно. В обох форматах студенти та викладачі взаємодіють за допомогою цифрових засобів. Однак, дистанційне синхронне навчання більше нагадує заняття в класі – у ньому чітко прослідковується соціальна присутність, яка може виходити за межі заняття. У нашому випадку дистанційне навчання проводилося через одну з найпопулярніших під час пандемії платформ – Zoom. Ця платформа набула величезної популярності за рахунок свого функціоналу: високоякісний синхронний відео- та аудіо зв’язок, кімнати для спільної та групової роботи, дошка для групових письмових завдань, чат для запитань/ відповідей/ обговорень, функція опитування для гейміфікації навчання, можливість поділитися екраном під час презентацій та інші функції, які можуть бути корисними на занятті іноземної мови.

вивчення української мови як іноземної у ВНЗ та 2) порівняти їхні погляди на початковому, середньому та вищому рівнях вивчення мови.

Методика проведення дослідження. Дані для цієї статті були отримані під час роботи над нашим попереднім більш загальним дослідженням [15]. У ньому взяло участь 23 студенти (17 жінок та 6 чоловіків) канадського ВНЗ. Щоб визначити, чи студенти різних рівнів вивчення мови мають різний навчальний досвід, ми провели дослідження серед студентів початкового (5 жінок та 2 чоловіки), середнього (5 жінок та 3 чоловіки) та просунутого (7 жінок та 1 чоловік) рівнів.¹Учасники дослідження вповнили онлайн питальник на початку зимового семестру 2020-2021 н.р.

Питальник був розроблений відповідно до принципів заангажування, запропонованих Ога-Балдвіном [8] і Рів [10], та деяких концепцій залучення, взятих у Ріва та Ценга [11]. Загалом питальник складався з 22 пунктів: 12 запитань (3 закритих і 9 відкритих) і 10 запитань-кластерів (кілька тематично об'єднаних закритих питань і одне відкрите питання). Кожний кластер зосереджувався на одному з чотирьох рівнів заангажування – поведінковому, емоційному, когнітивному та агентивному.

У межах цього дослідження ми зосередилися на якісних даних, отриманих від учасників за допомогою відкритих запитань. Ми використали інтерпретаційний аналіз, за допомогою якого ми проаналізували відповіді, згрупували їх за спільними темами та виявили моделі поведінки та мислення [1]. **Кожна дослідниця підходила до даних індивідуально, що дозволило нам уникнути суб'єктивності в інтерпретації.** Усі відповіді були закодовані для пошуку спільних тем [5]. Темі, які стосуються категорії соціального заангажування, представлені та проаналізовані нижче.

Результати. У результаті аналізу отриманих даних було з'ясовано, що категорія соціального заангажування у відповідях респондентів представлена двома підкатегоріями: соціальна комунікація (англійською “social interaction”) та соціальний зв'язок (англійською “social connection”). Ці підкатегорії активно коментують багато учасників дослідження на всіх трьох рівнях вивчення мови: початковому, середньому та вищому. Проте, залежно від мовного рівня студенти по-різному сприймають важливість цих підкатегорій. Розглянемо приклади відповідей студентів початкового рівня:

1. Ми всі здружилися з першого дня і не соромилися просити один одного про допомогу або запитати, як правильно вимовляти той чи інший термін.²

2. Кімнати для групової роботи (англійською “Breakout Rooms”) надавали прекрасну можливість попрактикувати українську разом з іншими студентами. Це допомогло мені більш впевнено говорити українською. Після того, як ми закінчували роботу над завданням, ми мали змогу краще познайомитися один з одним. Завдяки цьому мені було більш комфортно розмовляти українською перед одногрупниками.

Ці приклади демонструють, що соціальна комунікація є необхідною для досягнення студентами їхньої основної навчальної мети – більш впевнено послуговуватися мовою. Приклад 1 підкреслює значення взаємопідтримки студентами один одного для підвищення рівня комфорту та зменшення боязні говорити українською

¹Відсоток учасників опитування склав 44% на початковому рівні, 80% на середньому рівні та 89% на вищому рівні. Як винагороду за участь у дослідженні респонденти отримали подарункові картки у розмірі 20 доларів.

²Питальник та відповіді респондентів були англійською мовою. Українською мовою приклади у статті були перекладені дослідницями.

перед іншими. Соціальна комунікація, як демонструють обидва приклади, тісно пов'язана з тим, як добре студенти знайомі. Адже, чим краще студенти знають знають один одного, тим комфортніше їм говорити українською на занятті. Таким чином, підкатегорії соціальної комунікації та соціального зв'язку тісно переплетені і служать одній меті – зробити атмосферу в класі комфортною для послуговування студентами українською мовою.

Попри позитивні асоціації з кімнатами для групової роботи, під час дистанційних синхронних занять траплялося, що студенти-початківці відволікалися від виконання поставлених викладачами завдань. Це були епізодичні розмови з іншими студентами не пов'язані з завданням чи темою заняття. Причому, студенти зізнавались, що ці розмови часто велися англійською. Хоча, студенти також зауважували, що такі розмови зазвичай відбувалися після виконання завдань, як показано у прикладі 3:

3. У кімнатах для групової роботи, я зосереджувався на виконанні поставленого завдання і не відволікався на сторонні речі. Однак, іноді я спілкувався з одногрупниками на теми, не пов'язані ні з чим українським, і майже завжди англійською, але після виконання завдання.

Приклад 3 демонструє, що у кімнатах для групової роботи, в основному, має місце цілеспрямоване навчання, контроль викладача мінімальний, а можливість відволіктися на сторонні речі - висока. Цей приклад також свідчить про потребу студентів у соціальній комунікації з одногрупниками. Важливо, що подібні коментарі можна знайти у відповідях респондентів на всіх трьох мовних рівнях.

Сприймання соціальної комунікації та соціального зв'язку респондентам на середньому рівні відрізняється від сприймання студентами-початківцями. Наприклад:

4. Упродовж курсу я не відчував тісного зв'язку з моїми одногрупниками, хоча я почувався досить комфортно, коли робив помилки у їхній присутності, чи коли я критикував їх, чи вони критикували мене.

5. У той час, коли моє спілкування з одногрупниками на заняттях було позитивним, коли заняття закінчувалися, я почувався незнайомцем для них. Я ніколи ні з якого приводу не спілкувався з ними поза заняттями. Таким чином, на мою думку, якщо на занятті ми всі були друзями, цього самого я не відчував поза заняттями.

6. Під час дистанційного навчання, на жаль, я не відчував такого самого зв'язку з моїми одногрупниками, як раніше, під час занять в аудиторії. Під час занять в аудиторії я відчував, що ми всі наче друга сім'я.

Ці приклади вказують на те, що і соціальна комунікація, і соціальний зв'язок мають місце, але на відміну від студентів-початківців, респонденти середнього рівня чітко бачать різницю між цими поняттями, як показано у прикладі 4. На їхню думку, комунікація не завжди призводить до формування тісного зв'язку. Відсутність зв'язку ще більш виразно прослідковується у прикладі 5. У цьому прикладі респондент зазначає, що хороші стосунки з одногрупниками не виходять за межі дистанційного синхронного заняття. Респондент (6) порівнює свій досвід дистанційного навчання з попередніми «традиційними» аудиторними заняттями і стверджує, що відсутності зв'язку не було під час аудиторного навчання, під час якого студенти відчували себе згуртованою спільнотою.

Різниця у сприйманні соціального заангажування між студентами-початків-

цями та студентами середнього рівня може впливати з їхніх навчальних потреб. Для студентів-початківців важливо добре знати один одного, щоб почуватися комфортно, послуговуючись українською мовою на занятті. Позитивної атмосфери на дистанційному занятті може бути достатньо для забезпечення їхніх навчальних потреб. Більшість студентів середнього рівня, принаймні в контексті дистанційного навчання, уже досить добре знають один одного із своїх попередніх мовних курсів. Також, на цьому рівні вивчення мови студенти відчують себе досить впевнено, послуговуючись українською на заняттях перед своїми одногрупниками. Тому вони, як правило, прагнуть розширити своє спілкування з одногрупниками за межами заняття, чого вони здебільшого не можуть зробити у дистанційному форматі. У цих студентів з'являється потреба у налагодженні соціальних зв'язків з іншими студентами, на що вказують результати наших даних.

Деякі відповіді студентів вищого рівня подібні до відповідей студентів середнього рівня. Зверніть увагу на наступне:

7. Вивчення української мови дистанційно, безперечно, створювало труднощі. Як і будь-яке дистанційне синхронне навчання, воно потребує безперебійної роботи наших технологій [Wi-Fi]. У класі нас часто розподіляли по кімнатах для групової роботи, у яких було приємно поспілкуватися з одногрупниками. Однак, було відчуття відсутності зв'язку з викладачем. Але в цілому це був хороший інтерактивний досвід.

8. Вивчати українську дистанційно важко... Студенти втрачають відчуття «спільноти»... Вони самі по собі і можуть говорити лише до екрану, а не спілкуватися з одногрупниками та викладачами в реальному житті.

9. Дистанційне навчання не дає можливості заприятелювати з людьми. Якби у нас були групові проекти, для роботи над якими нам би було потрібно зустрічатися у позаурочний час, це б допомогло налагодити зв'язки.

Респондент у прикладі 7 зазначає, що, незважаючи на технічні труднощі, його ставлення до дистанційних занять є загалом позитивним, оскільки цей формат, уможливорює соціальну комунікацію між студентами, особливо в кімнатах для групової роботи. Водночас, учасник наголошує на відсутності соціального зв'язку, зокрема між студентами та викладачем. На відсутності соціального зв'язку більш детально наголошується в прикладах 8 і 9. Зокрема, респондент у прикладі 8 не вважає комунікацію в дистанційному форматі справжньою. Загалом, усі три коментарі підкріплюють те, на чому раніше наголошували респонденти середнього рівня: дистанційне навчання не сприяє налагодженню соціальних зв'язків між студентами поза заняттями, що, у свою чергу, може призвести до посилення відчуття ізоляції студентами. Респондент у прикладі 9 дає практичну рекомендацію щодо розвитку соціальних зв'язків за межами дистанційного заняття. Ці приклади вказують на критичну потребу у встановленні соціальних зв'язків, особливо для студентів на вищому рівні навчання.

Отже, на рівні соціального заангажування у зібраних даних чітко прослідковуються дві підкатегорії: соціальна комунікація та соціальний зв'язок. Варто зауважити, що під час дистанційного синхронного заняття кімнати для групової роботи є важливим інструментом для соціальної комунікації студентів. Так, цей інструмент дозволяє на заняттях зі студентами-початківцями створити соціальну присутність, яка сприяє розвитку студентів як впевнених користувачів мови. Респонденти на середньому та вищому рівнях високо оцінюють можливість соціальної комунікації, розмірковують про соціальну присутність на заняттях, але при цьому висловлюють

потребу у можливості налагоджувати соціальні зв'язки, які виходять за межі заняття, у чомудистанційний формат є лімітований. Таким чином, соціальна комунікація на дистанційних заняттях чітко прослідковується на усіх трьох мовних рівнях, у той час, як формування соціального заангажування студентів на рівні соціальних зв'язків потребує додаткової уваги викладачів. Можливість формування соціальних зв'язків є особливо важливою для студентів вищого рівня, для яких соціальні зв'язки виходять за межі концепції соціальної присутності.

Методичні рекомендації. Отримані результати мають важливе значення для методики дистанційного навчання іноземних мов. Вони дозволяють нам запропонувати деякі педагогічні поради викладачам, які використовують, або планують використовувати цей формат у викладанні курсів іноземних мов. Перш за все, потрібно наголосити на необхідності приділяти особливу увагу соціальній комунікації та соціальним зв'язкам, оскільки потреби у них по-різному сприймаються студентами на різних рівнях вивчення мови. Тому, у контексті цього дослідження ми хотіли б наголосити на важливості як соціальної комунікації, так і соціального зв'язку.

На думку студентів, соціальна комунікація має ключове значення для успішного вивчення іноземної мови. У цьому важливу роль відіграє дружня атмосфера, яка підвищує рівень комфорту студентів і зменшує їхню боязнь та нерішучість поспілкуватися мовою на занятті. Також, першочергову роль на дистанційному занятті відіграє спілкування студентів у групах. Функція "кімната для групової роботи" у Zoom забезпечує таке спілкування. Студенти вважають такі кімнати безпечним простором, де можна співпрацювати, підтримувати і допомагати один одному, а головне практикувати українську мову, не боячись робити помилки. Наші респонденти також підкреслюють роль комунікації з викладачами. У контексті дистанційного синхронного навчання, студенти високо оцінюють можливість живого, «персонального» спілкування на заняттях. Однак, багато студентів зауважили, що комунікація має бути цілеспрямованою і мати чітку навчальну мету. При цьому важливо пам'ятати, що деякі студенти після закінчення роботи над завданнями перемикаються на інші речі і їхній рівень залучення у навчальний процес стрімко падає.

У контексті дистанційного навчання іноземної мови особливого значення набуває категорія "соціального зв'язку". Багато респондентів писали про позитивну соціальну комунікацію з одногрупниками та викладачами під час занять. Однак, незважаючи на те, що багатьом подобалася така комунікація, були й ті, хто почувався соціально ізольованим у студентському колективі особливо поза «віртуальними» заняттями. Такі результати вказують на те, що ефективна соціальна комунікація не завжди призводить до формування тісного соціального зв'язку. Кілька респондентів зазначили, що після роботи над завданнями в кімнатах для групової роботи вони намагалися краще познайомитися один з одним і дізнатися більше про своїх одногрупників, хоча при цьому вони часто переходили на англійську мову. Таке спілкування особливо було до вподоби студентам на середньому та вищому рівнях, тому що, на їхню думку, це була прекрасна можливість налагодити особистий зв'язок один з одним і навіть заприятелювати. Вони також постійно наголошували на потребі комунікувати один з одним поза заняттями. Отже, у процесі дистанційного навчання студенти не тільки намагалися ініціювати соціальні зв'язки, а й винести їх за межі віртуального класу. На думку респондентів, такі соціальні зв'язки сприяють більш широкому заангажуванню студентів у навчальний процес.

Таким чином, результати дослідження спонукають нас переглянути методику дистанційного навчання іноземних мов, у загальному, і української як іноземної, зокрема. Перше за все, це стосується налагодження, розвитку та підтримки соціальних зв'язків між студентами та студентками і викладачем не лише під час дистанційних занять, а й поза їх межами. Можливо, нам навіть варто переосмислити наше ставлення як викладачів до спонтанного спілкування студентів після виконання завдань, адже, як показують результати дослідження, це може сприяти налагодженню соціальних зв'язків між студентами та більш широкому їх залученню у навчальний процес.

Зосереджуючись на соціальному заангажуванні, ми хотіли б запропонувати практичні рекомендації для викладачів, які шукають шляхи переходу до дистанційного навчання іноземних мов. Вони включають:

1. На дистанційних заняттях з іноземних мов нам потрібно створити простір, де б студенти могли комунікувати у дружній атмосфері взаємопідтримки. Групова робота, яка веде до спілкування і взаємодії між студентами на занятті, є важливою. Проте, така діяльність вимагає контролю з боку викладача та чітких інструкцій з чітко сформульованими цілями та завданнями, які гарантуватимуть, що студенти зосереджуватимуться на їх виконанні і не будуть відволікатися на сторонні речі.

2. Якщо ви використовуєте Zoom (або альтернативні платформи), варто розробити додаткові завдання на той випадок, якщо деякі групи студентів раніше закінчать роботу над запропонованими завданнями. Ці додаткові завдання виконуватимуть кілька функцій. По-перше, вони допоможуть студентам не відволікатися на сторонні речі під час занять. По-друге, вони сприятимуть розвитку соціальної комунікації на більш персональному рівні. Це створить можливості не тільки для спілкування, але й налагодження соціальних зв'язків (і це не обов'язково має бути на мові, яка вивчається).

3. З метою налагодження соціальних зв'язків не тільки на заняттях, а й поза ними, ми рекомендуємо розробити завдання, робота над якими вимагатиме тісної співпраці між студентами у позаурочний час. Групові проекти, віртуальні чати, проекти з залученням місцевих організацій тощо допоможуть студентам постійно комунікувати зі своїми одногрупниками, бути з ними у тісному зв'язку – тобто бути соціально заангажованими.

Висновки. Наше дослідження є своєрідною відповіддю на виклики, які постали перед вищою освітою через раптовий вимушений перехід на дистанційну форму навчання іноземних мов, у загальному, та української мови як іноземної, зокрема, під час пандемії COVID 19. Ми емпірично вивчили досвід студентів у процесі навчання у такому форматі, зосереджуючись на лише одному аспекті багатовимірної концепції заангажування – соціальному заангажуванні.

Отримані дані свідчать про те, що соціальне заангажування є важливою концепцією при дослідженні дистанційного навчання. Ця категорія складається з двох компонентів: соціальна комунікація та соціальний зв'язок. Підкатегорія соціальної комунікації має велике значення для академічної успішності студентів. Наші респонденти високо оцінили надані численні можливості для спілкування зі своїми одногрупниками. Їм імпонувала робота в групах, яку уможливила функція Breakout Room на Zoom-платформі. Студенти на всіх трьох рівнях вивчення української мови зазначили, що таке спілкування було цікавим, комфортним і соціально безпечним,

оскільки не загрожувало “втраті обличчя,” особливо, коли студенти робили помилки, послуговуючись українською мовою.

Підкатегорія соціального зв’язку також чітко прослідковується у зібраних даних. Однак, на думку респондентів, він є досить обмежений на заняттях і майже відсутній поза заняттями.

Результати продемонстрували, що у той час, як за допомогою різноманітних технологій дистанційний формат успішно сприяв розвитку соціальної комунікації між студентами, ця комунікація не виходила за межі заняття. Відсутність взаємодії студентів поза заняттям стала основною причиною того, чому студентам не вдалося налагодити між собою успішних соціальних зв’язків.

Підкатегорії соціальної комунікації та соціального зв’язку по-різному сприймаються студентами на різних рівнях вивчення мови. Студенти-початківці були цілком задоволені рівнем соціальної комунікації та соціальної присутності на заняттях. У той же час, студенти на вищих рівнях постійно наголошували на необхідності можливостей налагоджувати не тільки соціальну комунікацію, але й соціальні зв’язки, причому не лише на заняттях, але й поза ними. Отже, наші результати вказують на те, що викладачам потрібно докладати більше зусиль для розвитку соціальних зв’язків між студентам, що могло б сприяти не лише їхньому більш широкому соціальному залученню, але й їхньому заангажуванню у навчальний процес в загальному.

Ми визнаємо певні обмеження цього дослідження, яке є швидкою відповіддю на сучасні реалії. Незважаючи на те, що ми змогли включити три різні рівні вивчення мови, наша вибірка включає невелику кількість респондентів і лише з одного закладу освіти. Ці обмеження були зумовлені тим, що викладання української мови є відносно менш поширеним у порівнянні з іншими мовами. До того ж, через часові обмеження під час збору даних ми скористалися лише одним інструментом - онлайн питальником. В ідеалі, ми би хотіли використати й інші інструменти, такі як: фокус-групи, щоденники або журнали та спостереження за студентами. Також, дослідження точки зору викладачів доповнило б наші уявлення про дистанційний формат навчання іноземних мов.

Наостанок, ми би хотіли висловити свої сподівання на те, що досліджуючи соціальне заангажування під час дистанційного синхронного навчання української як іноземної мови нам вдалося підняти ряд важливих питань, які послужать нам, дослідникам та освітянам у ділянці методики навчання іноземних мов, трампліном для майбутніх наукових розвідок і відкриттів.

References

1. Croker R. A. An Introduction to Qualitative Research. *Qualitative Research in Applied Linguistics* / J. Heigham, R. A. Croker (Eds.). Houndmills, Basingstoke, Hampshire : Palgrave Macmillan, 2009. P. 3-24.
2. Fredricks J. A., Blumenfeld Ph., Friedel J., Paris A. School Engagement / *What Do Children Need to Flourish?* / K. A. Moore, L. Lippman (Eds.). US: Springer, 2005. P. 305-321.
3. Garrison D. R., Anderson T., Archer W. Critical Inquiry in a Text-based Environment: Computer Conferencing in Higher Education. *The Internet and Higher Education*. 2000. Vol. 2. Issue 2-3. P. 87-105.
4. Guillen G., Sawin Th., Avineri N. Zooming out of the Crisis: Language and Human Collaboration. *Foreign Language Annals*. 2020. Vol. 53. P. 320-328.

5. Huberman A.M., Miles M. B. Data Management and Analysis Methods. *Handbook of Qualitative Research*/ N. Denzin, Y. S. Lincoln (Eds.). Sage, Thousand Oaks, California : Sage Publications, Inc, 1994. P. 428-444.
6. Kehrwald B. Understanding Social Presence in Text-based Online Learning Environments. *Distance Education*. 2008. Vol. 29. Issue 1. P. 89-106.
7. Mosher R., McGowan B. Assessing Student Engagement in Secondary Schools: Alternative Conceptions, Strategies of Assessing, and Instruments. University of Wisconsin, Research and Development Center, 1985. 44 p.
8. Oga-Baldwin Q. W.L. Acting, Thinking, Feeling, Making, Collaborating: The Engagement Process in Foreign Language Learning. *System*. 2019. Vol. 86. P. 1-10.
9. Philip J., Duchesne S. Exploring Engagement in Tasks in the Language Classroom. *Annual Review of Applied Linguistics*. 2016. Vol. 36. P. 50-72.
10. Reeve J. How Students Create Motivationally Supportive Learning Environments for Themselves: The Concept of Agentic Engagement. *Journal of Educational Psychology*. 2013. Vol. 105. Issue 3. P. 579-595.
11. Reeve J., Tseng Ch-M. Agency as a Fourth Aspect of Students' Engagement During Learning Activities. *Contemporary Educational Psychology*. 2011. Vol. 36. P. 257-267.
12. Reschly A. L., Christenson S. L. Jingle, Jangle, and Conceptual Haziness: Evolution and Future Directions of the Engagement Construct. *Handbook of Research on Student Engagement* / S. L. Christenson, A. L. Reschly, C. Wylie (Eds.). New York, NY: Springer, 2012. P. 3-19.
13. Satar M. H. Sustaining Multimodal Language Learner Interaction Online. *CALICO Journal*. 2015. Vol. 32. Issue 3. P. 480-507.
14. Short J., Williams E., Christie B. *The Social Psychology of Telecommunications*. London: Wiley & Sons, 1976. 195 p.
15. Sivachenko O., Nedashkivska A. Student Engagement in a Remote Language Learning Environment: The Case of Ukrainian. *Russian Language Journal*. 2021. Vol. 71. Issue 2. P. 57-72.
16. Svalberg A. M.-L. Engagement with Language: Interrogating a Construct. *Language Awareness*. 2009. Vol. 18. Issue 3-4. P. 242-258.

STUDENTS' SOCIAL ENGAGEMENT IN LEARNING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE REMOTELY

Olena Sivachenko

*Ukrainian Language Education Centre
Canadian Institute of Ukrainian Studies
Pembina Hall 4-60
University of Alberta
Edmonton, Alberta
T6G 2H8, Canada
e-mail: sivachen@ualberta.ca*

Alla Nedashkivska

*Department of Modern Languages and Cultural Studies
University of Alberta
200 Arts and Convocation Hall
Edmonton, Alberta
T6G 2E4, Canada
e-mail: alla.nedashkivska@ualberta.ca*

The article analyzes students' perceptions about their engagement in a Ukrainian language classroom. Considering the context of a remote delivery, prompted by the COVID-19 pandemic, the focus is on learners' social engagement, a category still unexplored, but relevant for the context studied.

The analysis relies on some well-established theoretical frameworks of engagement, which view this concept as referring to what students do, say, think, feel, and make in classrooms. We view engagement as the energy that learners actually spend toward their achievement, contributing to their success in learning [8]. The concept of engagement is multifaceted and includes a number of levels, commonly discussed as: behavioral, emotional, cognitive [2], and agentic [10; 11]. Particularly with respect to remote learning and teaching, the concept of social engagement proved to be significant, justifying the focus of the present study (Sivachenko & Nedashkivska, 2021).

The study targets students enrolled in beginner, intermediate, and advanced Ukrainian language courses at a postsecondary institution. The sample includes responses from 23 undergraduate students. The data is based on a written student survey, designed to address the multiple levels of student engagement.

The qualitative analysis, focusing on social engagement includes the discussion of two sub-categories: social interaction and social connection, underscoring their role in remote language teaching and learning. The results also highlight their relevance not only for a remote classroom, but going beyond as potentially relevant for other contexts of technology-assisted language learning and teaching. The article concludes with some practical recommendations for educators that may assist in promoting social engagement in their classrooms.

Key words: Ukrainian language, Ukrainian language learning and teaching, student engagement, social engagement, remote format, remote language teaching, remote language learning and teaching.

*Стаття надійшла до редакції 02.08.2022
доопрацьована 07.08.2022
прийнята до друку 12.08.2022*